Občina Šoštanj

110 LET MESTA ŠOŠTANJ

1911 — 2021

Podoba grba mesta Šoštanj ob podelitvi mestnih pravic, 1911

27. MAJA 1911 JE AVSTROOGRSKI CESAR FRANC JOŽEF IZDAL RAZGLAS, S KATERIM JE POVZDIGNIL TRG ŠOŠTANJ V MESTO IN MU S TEM PODELIL VSE PRAVICE, KI MESTU PRIPADAJO.

NAJPOMEMBNEJŠA OSEBNOST, KI IMA NEDVOMNO NAJVEČJE ZASLUGE ZA TO, DA JE ŠOŠTANJ LETA 1911 DOBIL PRAVICO IMENOVATI SE MESTO, JE BIL HANS WOSCHNAGG, TOVARNAR, TRŠKI ŽUPAN IN DEŽELNI POSLANEC NEMŠKE STRANKE.

Pod njegovim vodstvom je jeseni leta 1908 občinska uprava Šoštanj z uradnim dopisom naslovila na cesarja Franca Jožefa I. prošnjo, da bi povzdignil njihov kraj v mesto. Ta prošnja je nato romala v preizkus na deželno upravo v Gradec, ki je zaprosilo za mnenje okrajno glavarstvo v Slovenj Gradcu, deželni sodni prezidij, finančno direkcijo in deželni odbor v Gradcu. Odbor v mnenju iz 12. junija 1909 povzema vse ključne ugotovitve in ugotavlja, da Šoštanj zadošča vsem bistvenim zahtevanim kriterijem.

Trg Šoštanj kot najpomembnejši kraj v Šaleški dolini je že dolgo pred letom 1911 izpolnjeval večino pogojev za pridobitev mestnih pravic. Tu je nastala prva osnovna šola že leta 1799, kraj je bil sedež občine, sodišča in davkarije; prvi notar je v Šoštanju začel delovati v letu 1851, stalno pošto pa je kraj dobil leta 1850. Poudariti je treba, da je bil Šoštanj eden prvih krajev na Slovenskem, kamor so napeljali elektriko (l. 1902). Edini pogoj, ki pa je bil izpolnjen le delno, je bil kriterij ekonomskega središča, saj bi za Šoštanj za drugo polovico 19. stoletja le stežka govorili, da je bil ekonomsko pomembno središče. To stanje pa se je drastično pričelo spreminjati konec 19. stoletja, ko je tovarna usnja v lasti članov družine Vošnjak začela preraščati lokalni okvir in postajati pomemben dejavnik v prostoru takratne monarhije. Pravo eksplozijo pa je tovarna doživela v času vodenja Hansa Woschnagga. Delo in uspehi bratov Hansa in Franca so privedli do tega, da je bil trg Šoštanj promoviran v mesto.

Slavnostna razglasitev mestnih pravic je bila 28. junija 1911. Listina o tem ni najdena, ohranil pa se je dopis direkcije z vprašanji, vezanimi na grb kraja. Potrebno pa je poudariti, da je s statusom mesta dobil Šoštanj pravico uporabljati popravljen grb, z dodanim mestnim obzidjem s petimi cinami.

— doc. dr. TONE RAVNIKAR

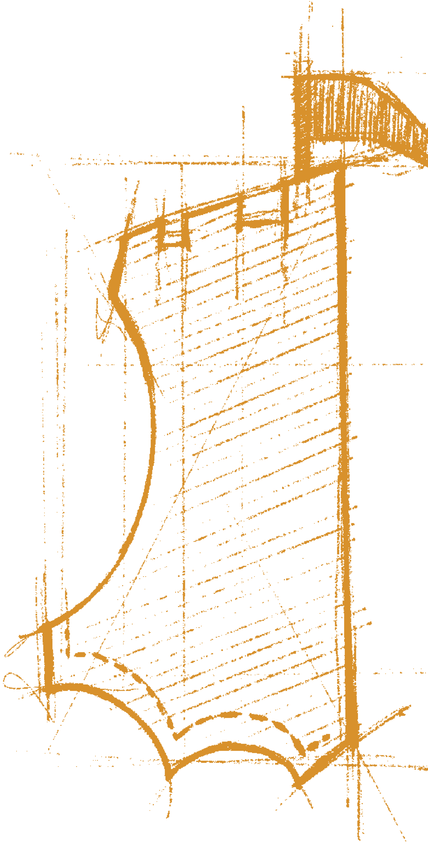

OBRAZLOŽITEV ZNAKA — VIZUALNE PODOBE 110 LET MESTA ŠOŠTANJ

110 LET
MESTA ŠOŠTANJ
1911 — 2021

Vizualno podobo, ki spremlja jubilej – 110 let mesta Šoštanj – sem oblikoval z željo, da vzbuja pozitivne asociacije, zato v vizualnih gradnikih nosi sporočilo, s katerim se bodo občanke in občani, pa tudi vse ostale javnosti, lahko poistovetile in ga razumele.

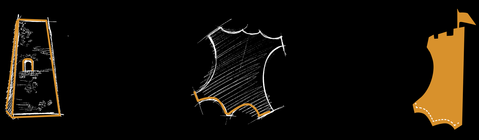

SIMBOLI – SKICE
PODOBA – KONSTRUKCIJA – SEMANTIČNA IN SINTAKTIČNA ZGRADBA

Čeprav je simbol abstrahiran, deluje deskriptivno. Zajema in orisuje bogato zgodovino in družbeni razvoj mesta Šoštanj.

Oba dela podobe sta v dinamičnem ravnovesju, asimetričnost deluje sodobno in urbano, kakršno je mesto danes.

Na tipografskem delu se dopolnjujeta organski, neformalni zapis in geometrijsko zasnovana črkovna vrsta. Tako nastaja zaključena likovna podoba (gestalt forma), kjer je celota pomembnejša od posameznega dela.

Uporaba naravne okre in temno rdeče barve predstavlja tradicijo, izraža moč življenja in deluje vizualno krepko.

Z izpovedovanjem skozi likovne strukture na formi želim opazovalca aktivno vključiti in mu ponuditi sporočilo zapomnljivo na igriv ter dinamičen način.

— Marko Marinšek, oblikovalec

OBČINA ŠOŠTANJ – MESTO JE LETA 1911 ŠTELA PRIBLIŽNO 195 HIŠ, V NJEJ JE ŽIVELO 1275 PREBIVALCEV. SREDIŠČE MESTA JE BILO STARO TRŠKO JEDRO, KI SO GA STRNJENO OBKROŽALA PROČELJA ENONADSTROPNIH STAVB, MED KATERIMI STA IZSTOPALI POSLOPJE WOSCHNAGGOVE USNJARNE IN MESTNA HIŠA S STOLPNO URO. SREDI GLAVNEGA TRGA JE STAL KIP SV. MARIJE. ŠESTRAZREDNO LJUDSKO ŠOLO JE TEGA LETA OBISKOVALO 391 UČENCEV.

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

Hudi narodnostni boji in nasprotja so tik pred letom 1900 povzročili ustanovitev nemškega vrtca, leta 1903 je začela delovati zasebna nemška dvorazredna osnovna šola.

Ljudsko štetje je leta 1900 v Šoštanju naštelo le 16 % Nemcev, leta 1910 pa že 69 %.

ZALKA RAJŠTER ZALAR
v knjigi Spomini na preteklo dobo piše:

Leta 1887 so zgradili v Šoštanju novo, obširno šolsko poslopje, po Šoštanju raztreseni razredi so se združili v eni stavbi. Šoštanjski kolodvor, prvi vlak je v Šoštanj pripeljal decembra 1891, šola ter sodnija, vse je že stalo izven trga, na desnem bregu Pake.

Ko je oče kupil od Mlinarja Brišnika svet pri kolodvoru in dal izdelati velikopotezen načrt za hotel in za obširno prostorno gospodarsko poslopje, je za zidarska dela najel obrtno izvežbane zidarske delavce – Italijane /.../. Hotel Avstrija je bil navzven impozantna stavba.

Tujci, ki so prihajali v Šoštanj, primamljal jih je najbrž tudi naziv železniške postaje: Schönstein – Bad Topolschitz, so prišli po večini z Dunaja, iz Budimpešte ter iz Trsta. Leto za letom so iste družine prihajale v Šoštanj in vsako leto pripeljale s seboj še druge.

Lepoto in prikupnost je pridobival Šoštanj s svojimi drevoredi. Občina je na očetovo pobudo dala zasaditi kostanjeve drevorede vzdolž ceste od kolodvora do mosta, od železniškega prelaza nasproti hotela do Tomaževega križa, ter po sedanji Cankarjevi ulici. Tam so bile med drevesi tudi klopce, kar je dajalo letoviščarski značaj. Da ne pozabim ličnih smrekovih rondojev ob cesti pri kolodvoru in v bližini Agrarije.

Lepa lega Šoštanja med smrekovimi gozdovi, prijazni drevoredi, ki jih je dala zasaditi občina, idealni naravni sprehodi, prijetni daljši izleti na Goro Oljko, Uršljo goro, Smrekovec in bližina kopališča in klimatskega zdravilišča Topolšica, vse to je dajalo Šoštanju pogoje za znaten tujski promet. Da bi bil ta tujski promet čim uspešnejši, so ustanovili v Šoštanju Olepševalno društvo, za katero se je posebno zavzel notar Kolšek.

Da bi dali slovenskemu značaju v Šoštanju večji poudarek, so ustanovili v trgu Narodno godbo, katera se je morala vzdrževati sama s podporo požrtvovalnih rodoljubov. Kapelnik je bil Josip Mazej. Ta šoštanjska narodna godba je zaslovela po vsem Spodnjem Štajerskem.

V poletju 1914 je bilo v Šoštanju izredno malo letoviščarjev. Atentat na prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu je ustvaril napeto ozračje, vse je govorilo, da bo nastala vojna in vsi tujci so povečini ostajali vsak v svojem domačem kraju.

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

PEVSKO DRUŠTVO V ŠOŠTANJU

fotografija uporabljena kot razglednica, okoli leta 1900

(založil A. Kocuvan)

ŠOŠTANJ

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

ŠOŠTANJ NA SEMANJI DAN

v začetku 20. stoletja

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

OTVORITEV PRIZIDKA OSNOVNE ŠOLE V ŠOŠTANJU

18. septembra 1927

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

HOTEL AVSTRIJA
zgrajen leta 1896

ŠOŠTANJ

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

DRUŽINA FRANCA RAJŠTERJA

EDEN OD VIDNEJŠIH ŠOŠTANJČANOV V OBDOBJU PRED PRVO SVETOVNO VOJNO JE BIL FRANC RAJŠTER (1852–1922).

Rajšter je veljal za domoljuba in zavednega Slovenca. Njegova gostilna in kasneje Hotel Avstrija je postala središče slovenskega življenja v Šoštanju. Na začetku 20. stoletja se je vanj iz družmirske gostilne pri Basistu preselila Šaleška čitalnica, prva čitalnica v dolini.

Franc Rajšter je bil v obdobju pred prvo svetovno vojno kar tri mandate šoštanjski župan; v času njegovega županovanja je Šoštanj zasijal v električni razsvetljavi in prenovljeni podobi.

Leta 1922 je bil imenovan za častnega meščana.

ŠOŠTANJ

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

UČITELJSKA DRUŽINA TROBEJ IZ ŠOŠTANJA, LETA 1907

UČITELJ ALOJZIJ TROBEJ JE LETA 1906 V ŠOŠTANJU PREVZEL VODENJE ŠESTRAZREDNE LJUDSKE ŠOLE IN BIL IMENOVAN ZA ŠOLSKEGA RAVNATELJA. Šolo je vodil 19 let, do upokojitve leta 1925. Za zasluge na šolskem področju je bil odlikovan z redom sv. Save IV. stopnje ter imenovan za častnega občana Šoštanja. Njegovemu zgledu sta sledili obe hčeri, ki sta postali učiteljici, in sin Jože, ki je najprej poučeval na meščanski šoli v Šoštanju, kasneje pa kot profesor na celjski gimnaziji.

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

UČITELJSKI ZBOR LJUDSKE ŠOLE ŠOŠTANJ
leta 1907

ŠOŠTANJ

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

SLIKA USLUŽBENCEV ZDRAVILIŠČA TOPOLŠICA

leta 1911, uporabljena kot razglednica

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

TRGOVINA IVANKE RAJŠTER, POROČENE MRAVLJAK

začetek 20. stoletja

ŠOŠTANJ

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

TERMALNI VRELEC TOPOLŠICA

PRVI ZGODOVINSKI ZAPIS O TERMALNEM VRELCU V TOPOLŠICI IZVIRA IZPOD PERESA ŠKOFA TOMAŽA HRENA IZ LETA 1617. Že v drugi polovici 19. stoletja je bil termalni vrelec v Topolšici na kratko omenjen v večini avstrijskih popotnih vodnikov in popisov zdraviliških krajev. Leta 1874 sta vrelec od zasebnega lastnika odkupila dva dunajska zdravnika, ki sta kasneje postopoma pričela odkupovati še parcele okrog izvira in do leta 1898 že zgradila več stavb in dala zasaditi zdraviliški park.

Po ljudskem štetju iz leta 1910 je občina Topolšica štela 224 hiš in 1211 prebivalcev.

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

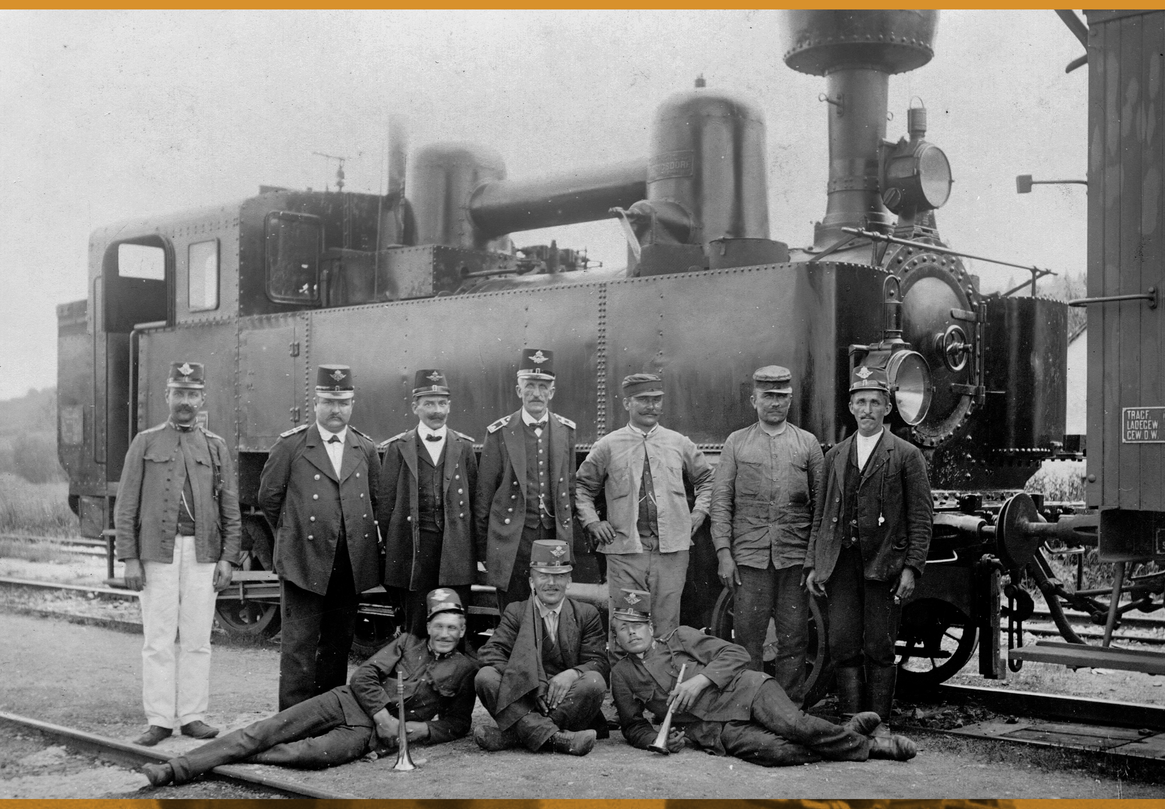

ŽELEZNIČARJI NA ŠOŠTANJSKEM KOLODVORU
okrog leta 1900

ŠOŠTANJ

PRODAJA IN NABAVA HMELJA

pred mestno hišo med obema vojnama

110 LET MESTA ŠOŠTANJ
1911 – 2021

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

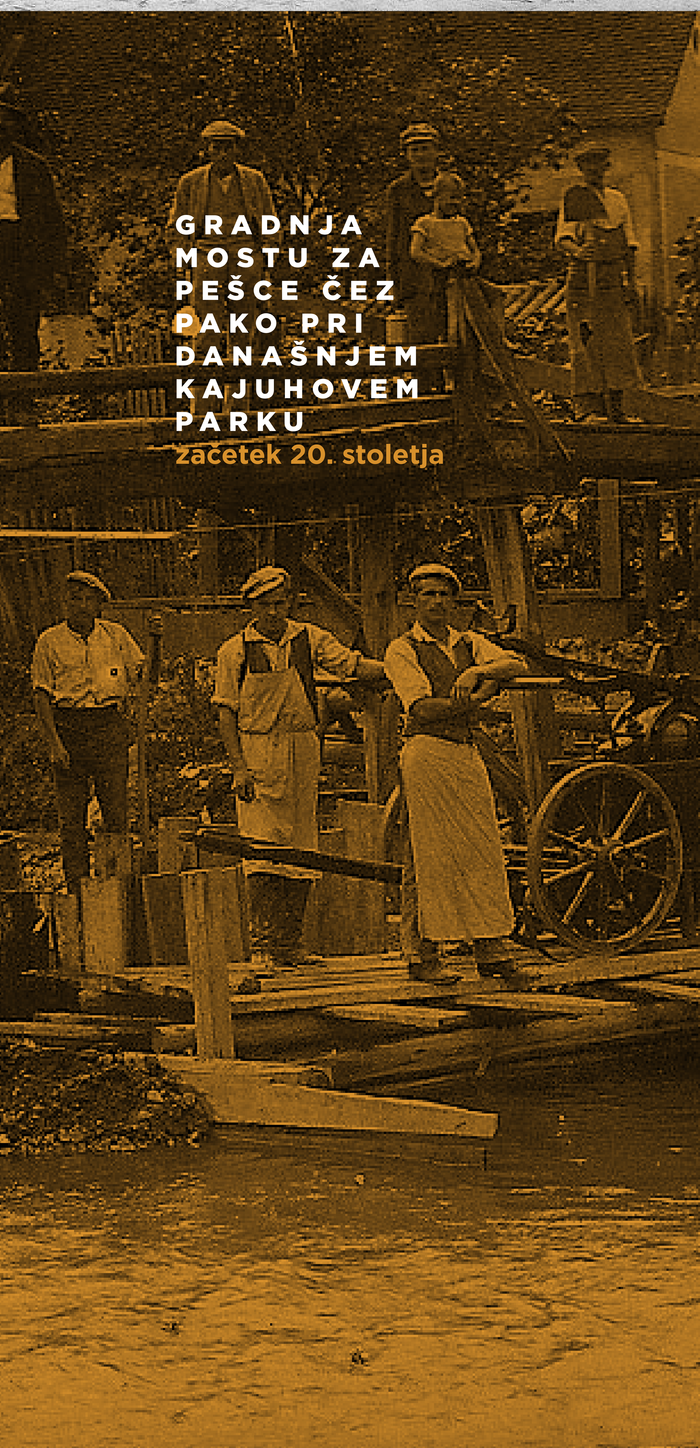

GRADNJA MOSTU ZA PEŠCE ČEZ PAKO PRI DANAŠNJEM KAJUHOVEM PARKU

začetek 20. stoletja

110 LET MESTA ŠOŠTANJ 1911 – 2021

ČEVLJARSKA DELAVNICA PAVLA MAKA

na prelomu stoletja

DROBCI ŠOŠTANJSKE PRETEKLOSTI

RAZSTAVO JE PRIPRAVILA OBČINA ŠOŠTANJ

VIRI FOTOGRAFIJ

zasebna zbirka Zvoneta A. Čebula, zasebna zbirka Vlada Kojca, fototeka Muzeja Velenje

VIRI BESEDIL

dr. Miran Aplinc, Rajšter Zalar Zalka, *Spomini na preteklo dobo*, Velenje 2017, Arhiv Muzeja Velenje (fond družine Trobej), fond družine Rajšter – evidentirano gradivo Muzeja Velenje, zasebna last Andrej Jerin

OBLIKOVANJE

Marko Marinšek

IDEJNA ZASNOVA RAZSTAVE

Alenka Verbič

RAZSTAVA

MESTA ŠOŠTANJA

Razstava z naslovom

DROBCI ŠOŠTANJSKE PRETEKLOSTI

je posvečena 110. obletnici mesta Šoštanj, Šoštanjčankam in Šoštanjčanom, osebnostim in dogodkom, ki so Šoštanj na začetku 20. stoletja najbolj zaznamovali.

Občina Šoštanj

110 LET MESTA ŠOŠTANJ

1911 – 2021